

PILEGRIM:

Å VANDRE I FREMMED LAND

Tekst og foto:
Ida Thorildsen
grevinneida@gmail.com

Jeg sto en gang i øsende regn på en sti ved en stor stein. Det nærmet seg natt. Jeg hadde gått langt og var trett, og foran meg lå snauffjellet.

I århundrer har mennesker stanset ved den samme steinen. De har lutet sine panner inn mot steinen i ordløs bønn om vern på ferden over det øde og ville Dovre, eller de har bøyd kne i takk for at vidda lå bak dem og de kunne vende sine ansikter mot menneskenes verden.

opplevde at det å gå og det å tenke hang sammen. Og de har ikke manglet etterfølgere! Begrepet tankegang, påpeker Friedrich Nietzsche, er mer enn en metafor: "De beste tankene tenkes med føttene". "Man må prøvegå en tanke for å se hva den er verd", sier han videre, "ikke noe skjerper tanken og sansene bedre enn det som samtidig gleder musklene". Nietzsche er i godt selskap med lyrikeren William Wordsworth, som diktet mens han spaserte. Og filosofen Bertrand Russell foretok daglige tanketurer for både sinnets og kroppens friskhet. Blant våre hjemlige kulturelle frontmenn bekjente Ludvig Holberg og Søren Kierkegaard seg til vandringens sunnhetsfremmende virkninger. Førstnevnte tok seg fram gjennom Europa

ikke nytenkning fra Kierkegaards side. Forestillingen om livet som en reise har dukket opp i europeisk åndsliv i varierende former gjennom historien. Homers Odyssevs kjempet seg gjennom et strabasjøst Hellas for å oppnå modenhet så han kunne vende hjem til hustruen og sin rette plass i samfunnet. I seinantikken utviklet det seg en forestilling om reisen som både en indre og en ytre utviklingsprosess, og denne ble grunnlaget for den katolske tenkningen rundt pilegrimsferder. Ideen er at mennesket foretar en symbolsk reise hvor det møter utfordringer, renses og blir en edlere utgave av seg selv. I kristen tenkning er målet for reisen forening med Gud. Høy middelalderens Dante lot i sin guddommelige komedie hovedperso-

"Hvorfor går vi mennesker? Hva er det vi vil finne? Eller hva er det vi vil bort fra? Mange filosofer og forfattere innen europeisk åndsliv har brukt vandring som vei til erkjennelse. Blant våre hjemlige kulturelle frontmenn bekjente Ludvig Holberg og Søren Kierkegaard seg til vandringens sunnhetsfremmende virkninger."

*Jeg sto alene i regnet. Fjellets taus-
het omsluttet meg, og jeg visste at i
de neste dages ferd over det urok-
kelige bergmassivet ville ingen kunne
hjelpe meg. Nå var det meg, jorden
og himmelen, og ingenting annet.*

Jeg går, derfor er jeg

Hvorfor går vi mennesker? Hva er det vi vil finne? Eller hva er det vi vil bort fra? Mange filosofer og forfattere innen europeisk åndsliv har brukt vandring som vei til erkjennelse. Aristoteles og tilhengerne av hans peripatetiske skole

til fots for å samle viten og for å bøte på sin svake helse. Kierkegaard brukte sine vandringer bevisst som tankestimulans, nærmest som katalysator for hjernen. Hver dag gikk han på vollene utenfor København, alene eller som peripatetikerne i samtale med medborgere. "Jeg har gått meg til mine beste tanker", skriver Kierkegaard i et brev, og i et annet, til en av sine vandringsfeller: "Mitt syn på livet er som prestens. Livet er en vei. Derfor går jeg. Når jeg bare kan få gått, frykter jeg intet".

Å sammenligne livet med en vei var

nen ta seg fram først gjennom et skremmende jordelandskap, deretter gjennom helvetet og skjærsilden før han nådde paradiset. Med opplysningstiden, humanismen og sekulariseringen i moderne tid har det vokst fram en forestilling om reisen som ledd i en rent profan utdanning. Man observerer det ukjente og lærer nytt om verden, eventuelt også om sin egen personlighet og mennesket generelt, i et dennesidig perspektiv. På tross av denne utviklingen lever ideen om og erfaringen av reisen som åndelig utvikling også videre i vår tid. Og det i beste velgående.

Mot Nidaros

En sommer for seks år siden snørte jeg på meg fjellstøvlene og gikk av gårde fra hjemme på Eidsvoll og nordover mot Trondheim. Hodet mitt var fullt av begeistrede ideer om vandringens frigjørende virkning på sinnet. Jeg forventet en eneste lang fest for bevissthet, et tankenes kuslepp og en ferd gjennom mysteriene. Her skulle åndstindene erobres!

Da jeg inntok soveposen den første natta hadde jeg lært at kroppen fanger. Smerte binder! Sekkens tjue kilo trakk både min kropp og min oppmerksomhet ned mot jorden. Hver dag åt smerten en ny del av min kropp. Først ryggen. Siden ankler, knær, skuldre, nakke... under sekkens hoftebelte grodde det snart fram sår i kjøttet. Og føttene var en historie for seg. Snart skjønnte jeg at det neppe var fra bevissthetens jublende

de siste dagene av turen var dagslyset en større begrensning enn kroppen hva gjaldt etappenes lengde.

Selv om det fysiske ubehaget spaknet, ble tankene ved med å kretse om det nære. Mat, for eksempel! Fantasier om herlig mat surret rundt i hodet mens brødsalken skranglet oppi sekken. Aller mest tenkte jeg dog på selve veien. For ikke å gå meg bort måtte jeg hele tida følge med på terrenget, kartet og merkestolpene. Leden besto av et sammensurium av stistumper, gamle veibiter og nyryddede far. Merkingen var ofte utydelig, i visse partier bortimot fraværende og enkelte steder direkte misvisende. Daglig fant jeg meg selv oppradd og irritert letende etter neste merkestolpe eller selve stien. I ettertid tenker jeg at dette var en storveis øvelse i kunsten å bevege seg mot et mål samtidig som man beholder fleksibiliteten

er av våre livsveier og av å komme dit vi ønsker i livene våre. Nå kan jeg tenke at vandringen var en fantastisk parallell til selve livet. Vandrer gjør vi alle, gjennom ymse terreng... med tunge eller lette bærer... og med større eller mindre besvær med å finne stien.

Tillit var en sentral opplevelse for meg underveis; tillit til veien og til at verden ville meg vel. Jeg var alene og i ukjent terreng, men følte fra første skritt en tillit til alle tings iboende godhet. Turen kjentes riktig, og jeg følte at alt omkring meg ønsket at jeg skulle nå mitt mål. Blomstene jeg så var alle som små smil. Det var som om de sto der langs veien for å åpne meg for all herligheten i verden. Selve veien utfordret min tillit hver gang den forsvant for meg. I livet generelt er og var det å finne fram, finne veien, en utfordring for meg. Underveis til Trondheim levde jeg denne

”Det å være underveis, alene og fri, med himmelen over meg og veien ventende, gjorde meg lykkelig. Det ligger stor tilfredshet simpelthen i det å gå! Hvor enkelt og hvor fullkomment!”

krumspring eventuelle nye innsikter ville komme under denne vandringen, slik jeg hadde forestilt meg. Oppmerksomheten var festet til kroppens verking enten jeg godtok det eller ikke. Og likevel: Jeg følte meg lett til sinns og inn i hver liten nerve tilfreds. Det å være underveis, alene og fri, med himmelen over meg og veien ventende, gjorde meg lykkelig. Det ligger stor tilfredshet simpelthen i det å gå! Hvor enkelt og hvor fullkomment! Turen fyller ens verden og man ønsker seg ikke annerledes eller til et annet sted. Kroppens smerte ga faktisk sterk tilstedeværelse i nået, mye sterkere enn noen form for filosofering kunne ha gjort. Smerten forstyrret heller ikke min glede, snarere gjorde den meg mer tålmodig og tillitsfull. Etter hvert som kroppen vente seg til sekken og til det å gå avtok også verkingen, og

og nærværet i nået. Mens jeg gikk lot jeg meg fange av ønsket om å komme fort fram, og jeg ble sint, for ikke å si tåresprutende rasende, når jeg mistet stien eller den ledet meg på avveie. Partier av leden var dessuten fysisk krevende, og også dette bidro til å holde tankene festet ved det timelige. Stien var ofte kronglete, ulendt og gjengrodd av midjehøyt kjerr. Brenneslene strakk seg lystig etter legger og lår! Enkelte strekninger var strevsomme inntil det provoserende, og jeg var ikke vond å lokke... Jeg raste og gråt over trått terreng, dårlig merking og stier som oppløste seg i ingenting høyt oppe i dalsidene så jeg måtte kravle meg ned til bilvei over beitemark og piggråd-gjerder, gjennom kratt og ned skrenter. Jeg var like oppslukt av vandringen og av det å komme fram som vi alle ellers

utfordringen på en svært konkret måte, og erfarte hvor velsignet det kjennes å komme gjennom redselen. Jeg mistet ofte veien og følte meg fortapt, men fant den alltid igjen. De mange merkepålene gjorde meg full av takknemlighet. Andre menneskers arbeid og omtanke viste meg vei! Hjelp fikk jeg også fra mennesker som åpnet gården sin for meg, bl.a. en kveld jeg var segneferdig av tretthet idet det begynte å regne. Jeg pirket beskjemet med støvlene i grusen og spurte om å få sove på loven. I stedet ble den fremmede vist inn til seng og bad – og så forlot folket gården og dro på besøk! Ikke bare må vandreren ha tillit til sin vei. Verden har også tillit til vandreren. Jeg følte intenst at jeg ble hjulpet fram, og dette gjorde meg undrende, glad og ydmyk.

Pilegrimsleden mellom Oslo og Trondheim går for det meste gjennom folketomme utmarksområder; gjennom skog og over fjell. Kanskje styrker kontakten med naturen ens opplevelse av tillit underveis? I naturen finnes ingen normer å måle seg mot eller fokusering på framtid. Man blir enkel av å tilbringe dagene ute i elementene. Luftas friskhet blir del av en selv, og vinden visker all uro ut av kroppen mens man går. Man nullstilles. Klokka? Avtaler? Rekke noe? Tida blir ens egen. Dagene er fulle, men aldri travle. Inntrykkene er sterke, men aldri påtrengende. Og vandringens fart er aldri større enn ens egen. Fordi vandrin-

I 1997 ble ”Pilegrimsleden” fra Oslo til Trondheim åpnet. Den var et resultat av lengre tids samarbeide mellom Riks-antikvaren og fylker og kommuner på veien.

gen krever mye av kroppen, får hvilen en sentral plass i dagsrytmen. Hvile blir en kilde til fornyet glede, tillit og undring. Hver morgen våkner man opp, og kroppen som kvelden før kjentes utslitt og verkende, er igjen villig til videre ferd. Underveis til Trondheim utgjorde jeg en egen liten livsorden ved siden av den store livsorden som er samfunnets. Hver dag så jeg biler og nesten hver dag mennesker på vei mellom hjem, jobb og butikker. Jeg så dem, men gikk selv videre langs leden. På en slik vandring

et menneske uten meg selv fantes i miles omkrets. Aldri kjente jeg større nærhet til fortidas vandrere enn mens jeg krysset Dovre! Deres utrygghet var min, og viddas urokkelighet den samme. Etter fjellet fulgte Trøndelagens skoger og bygder som en emosjonell utflatning, en forberedelse til at ferden snart ville nå sitt endepunkt. Og i utkanten av bymarka i Trondheim fikk fiolettaktige enger med duvende masser av strå meg til å føle at jeg gikk gjennom mytisk land, gjennom tause lag av drømmer.

Jesus, for eksempel splinter av korset hans, eller levninger etter hellige mennesker. Og hellige blir mennesker ved enten å leve eller lide slik Jesus gjorde. Hellighet er forening med Gud. Hellige mennesker har Gud i seg på samme måte som Gud er i nattverdsbrødet, og folk flest kan få del i denne nåden ved å berøre dem eller levningene etter dem. Over slike relikvier ble det bygd kirker som folk valfarter til for å komme nær Gud. Santiago og Trondheim er eksempler på slike valfartsbyer.

”Nå kan jeg tenke at vandringen var en fantastisk parallell til selve livet. Vandreren gjør vi alle, gjennom ymse terreng... med tunge eller lette bærer... og med større eller mindre besvær med å finne stien.”

brukes tida til gjøremål som ikke kan dømmes etter rasjonelle normer for effektivitet og resultat. Tingene trer tilbake. Man er. Gangen blir som åndedrettet; noe som skjer i en, noe man finnes gjennom.

Å sette den ene foten foran den andre er en måte å forflytte seg på. Å sette seg inn i et fly er en annen. Underlig nok gir førstnevnte framkomstmåte størst følelse av å være i bevegelse. At farten var min egen ga anledning til å ta inn over meg alt jeg så underveis. Min sinnstemning vekslet i takt med landskapene jeg gikk gjennom. Mjøsbygdene sunne, velfødde blidhet ga trygghet ved turens begynnelse, men å gå inn i Gudbrandsdalen følte beklemmende. Etter alt åkerlandet kjentes dalen trang, og jeg følte at den klemte meg sammen og lukket meg inne. Aldri hadde jeg utsyn. Dalens buktninger la tilbakelagt vei i skjul mens de gradvis åpnet seg mot de ugåtte milene, et lite stykke av gangen. Jeg følte at jeg vandret i en ormehule; at en gedigen orm engang i urtid hadde kroet seg riktig godt ned i dynnet, og at da dens kropp med tida var råtnet bort hadde berget hardnet omkring den til et mektig dalsøkk. Oppstigningen til Dovrefjell kom som en befrielse. Fjell er luft, og den åpne, stille og liksom hellige vidde kjentes på samme tid rogivende og urovekkende. Ørn fløy over. Ikke

Underveis følte jeg hele tida sterk frihet; i begynnelsen som en prikkende nervøsitet, etter hvert som en stor og rik lykke. Når jeg om morgenen pakket sammen telt og mat og gikk videre, visste jeg aldri hva dagen ville gi meg av opplevelser, aldri hvem jeg kom til å møte og sjelden hvor neste natt skulle tilbringes. Friheten var total. Og hver kveld når jeg gikk til ro takket jeg veien for at den hadde ledet meg enda et stykke nærmere målet, og føttene mine for alt de utholdt for min skyld.

Å komme fram? Hver dag underveis drømte jeg om dette, om stunden da jeg skulle se Kristkirkens vestfront foran meg. Jeg så for meg en sterkt beveget stund, en opplevelse av fullbyrdelse. Slik ble det ikke. Dagen kjentes verken større eller mindre enn alle andre dager. Men oppover steinsøylene i kirkeskipet slynget seg kranser av plantelignende ornamenter, som om kirken selv var gjort av den skog jeg hadde vandret gjennom. Og det gledet hjertet.

Teologiske røtter

Innen vestlig kristendom er det i katolsk teologi at pilegrimsferden har sin plass. Katolikker mener at Guds nåde kan formidles gjennom fysisk stoff. Ting som har Gud i seg er hellige. Slike ting kan være gjenstander som var i berøring med

Luther og protestantismen tenkte annerledes om disse tingene. Luther mente mennesket kun ble frelst ved sin tro og Guds kjærlighet og Calvin dro det enda lenger og sa at Gud på forhånd hadde bestemt hvem som skulle få frelse. Felles for dem var at de ikke trodde mennesker kunne bidra til frelsen sin gjennom handlinger. Nåde ble ikke formidlet gjennom materien, kun gjennom Bibeldordene og troen. Dermed var det ikke lenger slik at visse mennesker, gjenstander og steder hadde større Gudskraft i seg enn andre. Og slik falt hele det teologiske grunnlaget for pilegrimsferder bort.

Den katolske kirke har alltid vært mindre fast teologistyrt enn de protestantiske kirkene. Der fantes et raust synkretistisk rom for elementer av folketro, og dette kom pilegrimstradisjonen til gode. Folk har antagelig til alle tider oppsøkt steder i naturen som de følte eide en spesielt konsentrert kraft, for eksempel kilder eller fjell. Man har ofret til elementene med håp om helbredelse, hjelp og vern. Denne praksisen lever videre i katolsk pilegrimstradisjon og gir den en mytisk dybde.

En rik tenkning oppsto rundt pilegrimsvandringene i middelalderen. Ordet peregrinus, som ble roten til ordet

pilegrim, betyr fremmed. Pilegrimen er et menneske som vandrer gjennom fremmed land på vei mot Gud. Pilegrimsferden er også et bilde på menneskelivet: En vandring hvor jordelandskapet er fremmed for det sanneste og dypeste i oss, for Gud. Som kristen lever man på jorda i transitt på vei mot himmelen. Og moderne mennesker med et åndelig livssyn kan lett føle denne allegorien som sin egen: Sjelen lever på jorda gjennom frekvenser som er den fremmed, med det for øye å atter vende tilbake til lyset.

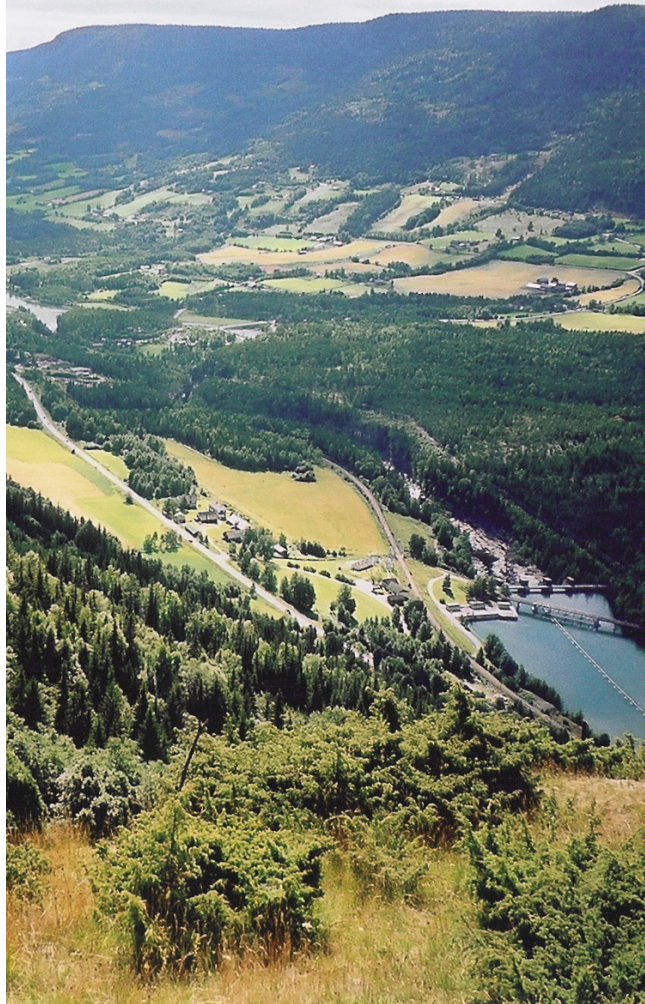
Gjennom fremmed land

I Norge ble pilegrimstradisjonen avskaffet med reformasjonen - nesten. I folkedypet fortsatte, fram til ut på 1800-tallet, valfarten til såkalte lovekirker hvor man ofret gaver i bytte mot helbredelse eller annen hjelp. En viss forståelse hadde man også for reiser til det hellige land hvor man selv kunne oppleve bibelhistoriens steder og landskaper.

Menneskenes lengsel etter å bevege seg mot Gud forsvant imidlertid ikke. I moderne tid har det morsomme skjedd at

holistisk og økumenisk arbeid hvor ulike konfesjoner beveger seg sammen mot et felles spirituelt mål.

I vår tids åndelighet beholder pilegrimsferden sin plass, både konkret og som forståelsesmodell. Pilegrim er den som vandrer gjennom fremmed mot det hellige. Der katolikker får del i nåde ved å berøre relikvier, kan vi som ikke er tilknyttet noen kirke føle at vi åpnes for nåde når vi deltar i terapi, på kurs eller samlinger. Slike arrangementer innebærer bevegelse gjennom fremmed lende i form av utforskede og ofte utfordrende deler av en selv. Nåden man får er helbredelse, innsikt og kontakt med sin essens. Dette frigjør livskraft, og er ikke nødvendigvis så ulikt den kristne opplevelsen av nåde, selv om tolkningen er det. Mange søker i dag også "nåde" på en måte som minner om katolikkenes; ved

"I naturen finnes ingen normer å måle seg mot eller fokusering på framtid.

Man blir enkel av å tilbringe dagene ute i elementene. Luftas friskhet blir del av en selv, og vinden visker all uro ut av kroppen mens man går. Man nullstilles. Klokka? Avtaler? Rekke noe? Tida blir ens egen. Dagene er fulle, men aldri travle."

pilegrimene tas inn i statskirkevarmen igjen. På 1990-tallet ble en egen prestestilling opprettet som skulle tilrettelegge pilegrimsvandring. En offisiell lede ble anlagt, og den ble definert som "åndelig kulturarv". Kirken argumenter for pilegrimsferder med begreper som respekt for menneskets mange dimensjoner og åndelige behov, enhet mellom ånd og natur, ydmykhet for alt levende, rom for enkelhet og stillhet og respekt for tradisjoner... begreper som er frakoblet det spesifikt kristne. Sekulariseringen i moderne tid har definitivt vært institusjonell, men i liten grad individuell. Menneskers dragning mot det åndelige er uforandret. Ved å omfavne pilegrimsferdene, en tradisjon det ikke finnes hjemmel for i protestantisk teologi, omfavner Kirken allmennreligiøse forestillinger som lever i folket. Trondheim er ikke lenger pilegrimsmål i kraft av den døde krigerkongens formodentlig forlenget oppsmuldrede knokler. Trondheim har blitt avhelliget rent teologisk, men beholder en spirituell magnetisme basert på skjønnheten, inderligheten og dybden i fortidas historie. Dette åpner også for at pilegrimsferder kan brukes i

å oppsøke steder eller mennesker man føler har fortettet åndelig kraft, for eksempel Mystic Mountain, Glastonbury eller kornsirkler. Noen bosetter seg nær mennesker med sterk åndelig kraft, eksempelvis guruer som Osho, for selv å få del i denne kraften. Parallellen til pilegrimsferden er ikke vanskelig å se. Kristne opplever og forstår frelse som forening med Gud. Deres menneskelige selv oppløses og de blir fylt av Guds kraft. Mennesker med alternativt livssyn opplever ikke frelse gjennom en ytre Gud, men heller som forening med det sanneste i en selv og med livskraften som gjennomstrømmer alt. I kristendommen er pilegrimsferden en vandring tilbake til Gud etter syndefallet, mens alternativbevegelsen opplever den som en bevegelse tilbake til sjelen og dens intensjon.

En definisjon man hører innen alternative kretser på begrepet synd er "å bomme på målet". Kristne har andre ord enn de som kaller seg åndelige for hva dette målet er. Men for alle handler det om en erfaring av essens, livskraft, mening og kjærlighet. En pilegrimsvandring,

uansett pilegrimens religiøse ståsted, innebærer en ytre bevegelse mot et sted som representerer det åndelige målet. Og mens kroppen vandrer mot dette stedet gjennom den jordiske verden, vandrer sjelen mot sitt sanne mål gjennom det indre landskapet. I sin ytterste konsekvens kan denne måten å oppleve pilegrimsferden på gjøre hver eneste bevegelse i den ytre verden til en bevegelse mot større nærvær, større kraft og kjærlighet. Er man sterkt nok tilstede i sin kropp og i det rom den befinner seg i, så vil enhver vandring og ethvert ytre mål, det være seg REMA 1000, et skogstjern eller Angkor Vat, gi mulighet for forening med livskraften. Og vandringen bærer, med sin konsentrasjon rundt kroppen og pusten, i seg evnen til nettopp å bringe mennesket til sterkere nærvær i nået.

Om man ikke gjennomstrømmes av nye tanker, slik Nietzsche og Kierkegaard opplevde det, så foregår der likevel et skjult arbeid i ens sinn mens man går. Vandringens destillat er klarhet, retningssans og kraft. Man finner noe, noe som ikke har ord, underveis. •